ISSN 2786-6300 Print

УДК 343.98:351.74:342.77

https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-5(47)-2442-2455

Лунгол Ольга Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький, https://orcid.org/0000-0001-8128-0072

Габорець Ольга Андріївна доктор філософії, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький, https://orcid.org/0000-0001-7791-6795

Тулінов Валентин Сергійович кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький, https://orcid.org/0000-0002-3972-348X

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті досліджуються концептуальні основи розвитку кримінального аналізу як стратегічного інструменту протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану. Наголошується, що повномасштабна збройна агресія та запровадження воєнного стану призвели до докорінної трансформації безпекового середовища, що вимагає від підрозділів Національної поліції України негайної адаптації традиційних методів оперативно-розшукової діяльності до нових гібридних загроз, таких як диверсії, кібертероризм, незаконний обіг зброї та колабораційна діяльність.

Метою статті є обґрунтування комплексної моделі теоретико-методологічних та практичних засад розвитку кримінального аналізу, що базується на синергії традиційних методів розшукової роботи та новітніх інтелектуальних технологій.

Методологічна база дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Запропонована авторами модель

спирається на системний, інформаційно-аналітичний та ситуаційний підходи, що дозволяють розглядати злочинність як складну багаторівневу структуру, ефективно обробляти великі масиви неструктурованих даних та гнучко реагувати на специфічні виклики динамічного оперативного середовища.

У результаті дослідження доведено, що в умовах воєнної агресії кримінальний аналіз остаточно еволюціонував із допоміжної функції у стратегічну основу правоохоронної діяльності відповідно до концепції поліцейської діяльності, керованої аналітикою ILP.

Визначено пріоритетні вектори застосування кримінального аналізу: моніторинг криміногенних трендів, персоніфікація суб'єктів злочину, структурно-мережевий аналіз, предиктивна аналітика та координаційна підтримка слідчих та оперативних підрозділів. Окреслено три взаємозалежні блоки забезпечення реалізації кримінального аналізу: організаційний, технологічний та нормативно-правовий.

Обґрунтовано необхідність оновлення освітньої парадигми та професійної підготовки фахівців з кримінального аналізу на основі розгалуженої системи компетентностей.

Результати дослідження формують теоретичне підґрунтя для оптимізації діяльності підрозділів кримінальної поліції та вдосконалення механізмів гарантування національної безпеки.

Ключові слова: кримінальний аналіз, воєнний стан, Національна поліція України, протидія злочинності, Intelligence-Led Policing, OSINT, предиктивна аналітика, безпекове середовище.

Lunhol Olha PhD, Docent, Head of the Department of Operational-Search Activity and Information Security of the Educational and Scientific Institute for the Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0001-8128-0072

Haborets Olha PhD, Docent, Associate Professor of the Department of Operational-Search Activity and Information Security of the Educational and Scientific Institute for the Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0001-7791-6795

Valentyn Tulinov PhD, Docent, Deputy Director of the Educational and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0002-3972-348X

ISSN 2786-6300 Print

CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR ADVANCING CRIMINAL ANALYSIS AS A CRIME-COMBATING INSTRUMENT IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW

Abstract. The article explores the conceptual foundations of the development of criminal analysis as a strategic instrument for combating crime under the legal regime of martial law. It is emphasized that the full-scale armed aggression and the introduction of martial law have led to a fundamental transformation of the security environment, which requires the units of the National Police of Ukraine to immediately adapt traditional methods of operational and investigative activities to new hybrid threats, such as sabotage, cyberterrorism, illicit arms trafficking, and collaboration activity. The aim of the article is to substantiate a comprehensive model of theoretical, methodological, and practical foundations for the development of criminal analysis, based on the synergy of traditional investigative methods and the latest intellectual technologies. The methodological basis of the research is grounded on the use of general scientific and special methods of cognition. The model proposed by the authors relies on systemic, information-analytical, and situational approaches, which allow crime to be viewed as a complex multi-level structure, effectively processing large arrays of unstructured data, and flexibly responding to the specific challenges of a dynamic operational environment.

As a result of the research, it is proven that under the conditions of military aggression, criminal analysis has ultimately evolved from an auxiliary function into the strategic foundation of law enforcement activity, in accordance with the concept of Intelligence-Led Policing (ILP). The priority vectors for the application of criminal analysis have been determined: monitoring of criminogenic trends, personification of crime subjects, structural and network analysis, predictive analytics, and coordination support for investigative and operational units. Three interdependent blocks for ensuring the implementation of criminal analysis have been outlined: organizational, technological, and regulatory-legal.

The necessity of updating the educational paradigm and professional training of criminal analysis specialists based on an extensive system of competencies has been substantiated. The results of the research form a theoretical basis for optimizing the activities of criminal police units and improving the mechanisms for ensuring national security.

Keywords: criminal analysis, martial law, National Police of Ukraine, combating crime, Intelligence-Led Policing, OSINT, predictive analytics, security environment.

Постановка проблеми. Введення правового режиму воєнного стану в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії призвело до докорінної

ISSN 2786-6300 Print

трансформації безпекового середовища, що поставило перед підрозділами Національної поліції України завдання безпрецедентної складності. Традиційні методи оперативно-розшукової діяльності, які були ефективними у мирний час, наразі потребують суттєвої адаптації до умов гібридних загроз, масштабної дестабілізації громадського порядку та появи нових форм злочинності (акти саботажу, мародерство у зоні бойових дій, кібертероризм, незаконний обіг зброї та боєприпасів).

У цьому контексті кримінальний аналіз виступає не просто як допоміжний інструмент, а як стратегічна основа для прийняття управлінських рішень. Проте, незважаючи на активне впровадження концепції Intelligence-Led Policing (поліцейська діяльність, заснована на розвідці), на практиці спостерігається низка системних суперечностей. По-перше, різке зростання обсягів неструктурованих даних Big Data, отриманих методами та засобами OSINT, цифрової криміналістики та через системи відеоспостереження, що створює інформаційне перевантаження аналітиків та сповільнює швидкість реагування на загрози «по гарячих слідах». По-друге, умови воєнного стану диктують потребу у прогнозуванні не лише загальнокримінальних тенденцій, а й виявленні прихованих зв'язків між криміналітетом та диверсійно-розвідувальними групами країни агресора, що потребує інтеграції кримінального аналізу з методами воєнної розвідки та антитерористичного моніторингу. По-третє, чинна нормативно-правова та теоретико-методологічна база не повною мірою враховує можливості алгоритмів штучного інтелекту та предиктивної аналітики як засобів автоматизації кримінального аналізу в екстремальних умовах.

Відтак, існує нагальна потреба у переосмисленні концептуальних основ розвитку кримінального аналізу. Необхідно розробити таку модель, яка б поєднувала гнучкість методології, використання інноваційних цифрових інструментів та високу професійну компетентність аналітиків, здатних працювати в умовах обмеженого часу та дефіциту критичної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кримінальний аналіз є невід'ємною складовою діяльності підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України (НПУ), спрямованою на ефективну протидію злочинності. Він передбачає систематичний збір, обробку та інтерпретацію інформації про злочинну діяльність з метою виявлення тенденцій, встановлення зв'язків між подіями та особами, а також прогнозування можливих загроз. В умовах правового режиму воєнного стану значення кримінального аналізу суттєво зростає, оскільки виникають нові виклики та загрози, які потребують оперативного реагування та адаптації методів роботи правоохоронних органів.

Різні аспекти розвитку та вдосконалення кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції НПУ досліджуються низкою вітчизняних науковців, серед яких: А. Волобоєв, І. Федчак, О. Гончарук, Р. Білоус,

ISSN 2786-6300 Print

В. Василинчук, О. Таран, А. Гриб, В. Мелащенко, Е. Копилов, З. Слабких, О. Пащенко, В. Моца, М. Корнієнко, О. Користін, В. Бурангулов, О. Коптєв, Є. Макруха, К. Сальніков, А. Лавроненко, А. Кисельов, Є. Сердюк, А. Лукаш, М. Соломатін та ін.

Продовжуючи аналіз наукового доробку в цій сфері, варто закцентувати увагу на працях, що безпосередньо фокусуються на трансформації злочинності та аналітичного інструментарію в умовах повномасштабної агресії. Зокрема, значний внесок у дослідження цього питання зробили Р. Тарасов, А. Хара, А. Соколюк та А. Кисельов [1], які розглядають кримінальний аналіз як фундаментальний чинник забезпечення національної безпеки та правопорядку в сучасних реаліях. Автори наголошують, що запровадження воєнного стану докорінно змінило безпекове середовище, призвівши до дестабілізації суспільного життя та істотного ускладнення оперативної обстановки. У структурі злочинності спостерігається не лише зростання загальної кількості правопорушень, а й помітна зміна їх якості: до 80% усіх зареєстрованих у 2022 році діянь становили тяжкі та особливо тяжкі злочини, зокрема незаконний обіг зброї, мародерство, розбої та злочини проти основ національної безпеки [1]. У межах аналізу практичних аспектів діяльності підрозділів НПУ дослідниками виділено кілька ключових напрямів ефективності кримінального аналізу: прогностична функція, спеціалізація за видами злочинів, технологічна інтеграція. Водночас науковці [1] справедливо зазначають, що розвиток цього інструментарію в Україні стикається із серйозними викликами, серед яких обмежене фінансування технічної інфраструктури та дефіцит кадрів, здатних професійно володіти методами кіберрозвідки й аналізу ризиків. Наукові праці Р. Тарасова, А. Хари, А. Соколюк та А. Кисельова підтверджують гіпотезу про те, що кримінальний аналіз поступово трансформується з допоміжного засобу в стратегічний ресурс, що потребує як технологічного переоснащення, так і вдосконалення нормативно-правового регулювання його застосування.

Важливою складовою формування теоретичного базису дослідження є аналіз складників ефективності аналітичних підрозділів. У цьому контексті ґрунтовною є праця О. Гончарука [2], який розглядає інформаційно-аналітичне забезпечення як скоординовану систему визначення змісту та якості даних, необхідних для превенції злочинності. Автор акцентує увагу на тому, що результативність правоохоронної діяльності сьогодні прямо залежить від здатності аналітиків опрацьовувати великі масиви даних Big Data та працювати зі складними кримінальними схемами. Особливий інтерес для нашої роботи становить запропонована дослідником концепція професійної підготовки аналітиків на основі 19 груп компетенцій. О. Гончарук слушно зауважує, що ядром аналітики є системний аналіз, який має виражений прогностичний характер. Головним завданням аналітика в умовах високої інформаційної

ISSN 2786-6300 Print

невизначеності є виявлення «прихованого» сенсу та патернів подій у динамічному інформаційному полі. Це дозволяє не лише констатувати факти вчинення правопорушень, а й створювати теоретичні моделі для прийняття адекватних управлінських рішень та нейтралізації ризиків і загроз. Таким чином, запропонований автором підхід до формування професійного профілю аналітика підкреслює, що інтеграція інтелектуальних операцій з інноваційним інструментарієм є запорукою успішної трансформації підрозділів НПУ в сучасних безпекових умовах.

Логічним розвитком наукової дискусії щодо вдосконалення аналітичної діяльності є перехід від формування груп компетентностей до аналізу системних бар'єрів, які виникають у процесі впровадження моделі Intelligence-Led Policing (ILP). Ґрунтовний аналіз цієї проблематики представлено у дослідженні О. Дуфенюк [3], яка визначає кримінальний аналіз як «інтелектуальну зброю» оперативних підрозділів, водночас акцентуючи на низці невирішених викликів. Дослідниця пропонує системну класифікацію проблем, розподіляючи їх на шість основних груп: нормативно-правові; інституційні; праксеологічні; технологічні: освітні; етичні. Окрему увагу О. Дуфенюк [3] приділяє проблемі «ізольованого мислення» аналітиків, яке виникає внаслідок вузької спеціалізації (наприклад, лише у сфері кіберзлочинності або воєнних злочинів), що обмежує можливість швидкої переорієнтації на інші напрями протидії злочинності. Важливим застереженням авторки є аналіз етичних ризиків та внутрішніх загроз безпеці даних. На прикладі конкретних судових продемонстровано небезпеку несанкціонованого копіювання інформації з обмеженим доступом самими працівниками аналітичних підрозділів, що призводить до витоку конфіденційних відомостей. Це підтверджує необхідність створення «центрів синтезу» з високим рівнем захисту та формування середовища поліцейської доброчесності. Таким чином, робота О. Дуфенюк дозволяє глибше зрозуміти, що розвиток кримінального аналізу в умовах воєнного стану вимагає не лише технологічного прогресу, а й подолання ментальних та організаційних бар'єрів для трансформації діяльності поліції від реактивної до проактивної моделі.

Специфіку застосування аналітичного інструментарію у протидії конкретним загрозам національній безпеці, зокрема колаборaційній діяльності, досліджують М. Благоренко та М. Клікін [4]. Автори підкреслюють, що введення статті 111-1 КК України сформувало необхідну правову базу, проте практична реалізація цих норм вимагає від аналітиків високої точності у розмежуванні свідомої зради та вимушеної співпраці заради виживання. Для розв'язання цієї проблеми дослідники пропонують посилювати можливості кримінального аналізу через моніторинг соціальних мереж, аналіз фінансових потоків та впровадження технологій штучного інтелекту й машинного навчання, що дозволить мінімізувати помилки та виявляти складні мережі зрадників.

ISSN 2786-6300 Print

Незважаючи на наявність ґрунтовних розробок щодо окремих аспектів компетенцій, системних викликів та методики аналізу конкретних складів злочинів, наразі відчувається потреба у комплексному теоретичному узагальненні, яке б поєднало ці складники в єдину стратегічну модель.

З огляду на це, **метою статті є** обґрунтування концептуальних засад розвитку кримінального аналізу як системного інструменту протидії злочинності, що базується на синергії традиційних методів розшукової роботи та новітніх інтелектуальних технологій в умовах правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Узагальнюючи напрацювання вітчизняних науковців, можна констатувати, що системне вивчення теоретичних і прикладних аспектів кримінального аналізу (КА) є визначальним чинником підвищення результативності розшукових заходів та успішної адаптації поліції до сучасних безпекових викликів. На підставі ретельного огляду спеціалізованої літератури, ми визначаємо наступні пріоритетні вектори застосування КА в розшуковій роботі підрозділів кримінальної поліції:

- моніторинг та аналіз криміногенних трендів через виявлення стійких закономірностей злочинної діяльності;
- персоніфікацію суб'єктів злочину через ідентифікацію осіб, причетних до вчинення правопорушень;
-структурно-мережевий аналіз у вигляді детермінації взаємозв'язків між злочинними угрупованнями;
- предиктивну аналітику та прогнозування динаміки криміногенної ситуації;
- координаційну підтримку у вигляді надання інтелектуального супроводу оперативним та слідчим органам.

В умовах правового режиму воєнного стану зазначені завдання трансформуються у критично важливі механізми забезпечення правопорядку. Дестабілізація соціальних процесів провокує виникнення латентних загроз та нових тактик злочинності, що робить КА ключовим інструментом підтримання громадської безпеки. Своєчасне впровадження результатів аналітичних досліджень дозволяє розкривати резонансні злочини «по гарячих слідах», забезпечувати превенцію правопорушень та вдосконалювати методику розслідувань у цілому [5; 6].

Спираючись на синтез підходів вище зазначених науковців та власний досвід, ми пропонуємо комплексну модель теоретико-методологічних засад КА, що об'єднує фундаментальну теорію, методологію та прикладні технології. Побудова ефективної моделі КА має ґрунтуватися на принципах системності, об'єктивності та комплексності. Системний підхід дозволяє інтерпретувати кримінальні дані як частину ширшої структури, виявляючи неявні кореляції між подіями. Обов'язковими складниками надійності висновків є верифікація даних

та їх прогностичний потенціал, що дозволяє випереджати розвиток кризових ситуацій.

Методологічна база КА інтегрує два рівні пізнання: загальнонаукові методи (логічні операції аналізу, синтезу, індукції та дедукції, що формують каркас аналітичного мислення) та спеціалізовані методи (профілювання, геоінформаційне картографування злочинності, аналіз соціальних мереж, моделювання часових рядів та побудова графів). Статистичне опрацювання великих масивів даних у поєднанні з методами візуалізації спрощує сприйняття складних інформаційних потоків та підвищує оперативність прийняття рішень.

Уніфікація базової термінології та стандартизація аналітичних продуктів створює єдине комунікаційне поле для всіх суб'єктів правоохоронної діяльності. Ефективність КА забезпечується синергією трьох підходів: системний (розгляд злочинності як єдиного цілого зі своїми внутрішніми зв'язками), інформаційно-аналітичний (фокус на структуруванні потоків даних та оцінці їхньої релевантності) та ситуаційний (адаптація аналітичних методів до специфічних умов конкретних кримінальних подій).

Кожен з підходів фокусується на специфічному рівні вивчення кримінальних явищ.

Системний підхід полягає у сприйнятті злочинності як багаторівневої структури зі складними внутрішніми детермінаціями. Він спрямований на дешифрування взаємозв'язків між суб'єктами, методами вчинення правопорушень та ресурсною базою злочинних угруповань. Це дозволяє інтегрувати отриману інформацію в цілісні прогностичні моделі, враховуючи вплив макрофакторів – від геополітичних зрушень до регіональних демографічних особливостей.

Інформаційно-аналітичний підхід орієнтований на технологічну обробку інформаційних потоків. В умовах цифрової трансформації цей підхід стає базою для верифікації джерел, оцінки релевантності даних та їхньої математичної інтерпретації.

Використання статистичного моделювання та візуалізації перетворює «сирі» дані на придатний для використання аналітичний продукт, що підвищує точність превентивних заходів.

Ситуаційний підхід забезпечує гнучкість аналізу через фокусування на унікальних обставинах конкретних кейсів. Він передбачає детальне вивчення часових, локаційних та мотиваційних параметрів події в контексті поточного соціально-економічного стану. Результатом є розробка індивідуалізованих рекомендацій, що дозволяють правоохоронним органам швидко адаптуватися до змінних умов оперативної обстановки.

Реалізація КА в практичній площині спирається на три взаємозалежні блоки забезпечення:

ISSN 2786-6300 Print

1) Організаційний блок охоплює структурування аналітичних процесів, чітку диференціацію функціоналу та розробку протоколів інформаційної безпеки.

2) Технологічний блок базується на інтеграції спеціалізованого ПЗ, автоматизації збору даних та впровадженні інтелектуальних систем аналізу великих масивів даних.

3) Нормативно-правовий блок створює легітимне поле для аналітичної діяльності через гармонізацію відомчих стандартів із національним та міжнародним законодавством.

Сучасний стан боротьби зі злочинністю вимагає від теоретико-методологічної бази КА постійної еволюції за такими стратегічними напрямами:

- адаптації до цифрових загроз через розробку методик для ідентифікації транснаціональних кіберзлочинних схем та протидії незаконному обігу ресурсів у цифровому просторі.

- інтелектуалізації систем через впровадження предиктивної аналітики на основі штучного інтелекту та машинного навчання [5 – 8] для мінімізації помилок «людського фактора» та моделювання поведінки організованих угруповань.

- імплементації кращих практик провідних контррозвідувальних та правоохоронних організацій світу. Створення спільних транскордонних платформ обміну даними вже сьогодні стає вирішальним фактором у нейтралізації транснаціональної злочинності. Це також потребує адаптації міжнародних стандартів до специфіки національного правового поля. Активний розвиток цих напрямів вже в найближчому майбутньому дозволить сформувати проактивну модель правоохоронної діяльності, здатну не лише реагувати на факти вчинення злочинів, а й ефективно запобігати виникненню нових безпекових загроз.

Отже, якісно налагоджений процес взаємодії допомагає у зборі й аналізі необхідної інформації, а також дозволяє впроваджувати спільні стратегії, обмінюватися досвідом та оперативно реагувати на нові виклики воєнного стану. Спільна робота правоохоронних органів України з міжнародними партнерами, зокрема через платформи Інтерполу та Європолу, стає визначальним фактором у боротьбі з транснаціональною злочинністю та тероризмом.

При цьому, критично важливою є підготовка фахівців на основі розгалуженої системи компетенцій, що включають навички роботи з ГІС-технологіями, інструментами візуалізації зв’язків (IBM i2, Maltego) та методами предиктивної аналітики. Лише за умови гармонійного поєднання технологічного оснащення, міжнародної співпраці та високого рівня фахової підготовки КА зможе забезпечити надійну підтримку правопорядку та національної безпеки в умовах воєнної агресії.

ISSN 2786-6300 Print

Враховуючи всі ці обставини, актуальність проблеми формування професійних компетентностей здобувачів освіти та удосконалення навичок аналітиків постає як одне з ключових завдань, що безпосередньо впливає на результативність розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану. Якість підготовки аналітиків визначає не тільки результативність боротьби з криміналітетом, а й здатність забезпечити безпеку та стабільність у суспільстві в умовах збройного конфлікту.

Для досягнення цієї мети науковцями пропонується здійснювати підготовку фахівців на основі груп компетенцій, які охоплюють широкий спектр теоретичних та практичних аспектів: методологічна підготовка (розуміння моделей поліцейської діяльності, таких як Intelligence-Led Policing (ILP), прогностична поліція та модель SARA (сканування, аналіз, відповідь та оцінка); технологічні навички (володіння інструментами для аналізу великих масивів даних, географічними інформаційними системами та спеціалізованим програмним забезпеченням (типу IBM i2, Maltego, Palantir); інформаційна робота (здатність збирати та аналізувати дані з відкритих джерел, ідентифікувати цифрові сліди, IP-адреси та профілі в соціальних мережах для виявлення підозрілої активності); аналітичне мислення (застосування дедуктивних та індуктивних методів для встановлення зв'язків між подіями та прогнозування нових загроз).

Проте на шляху до активного впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, існують значні невирішені проблеми та виклики, які можна систематизувати у шість основних груп:

1. Нормативно-правові – необхідність уніфікації законодавства, оскільки на рівні законів «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України досі відсутнє чітке визначення кримінального аналізу.

2. Інституційні. Вирішення проблеми міжвідомчої та внутрішньої ізоляції підрозділів, недовіри та побоювання витоку інформації, що перешкоджає створенню єдиних центрів синтезу даних.

3. Праксеологічні – подолання домінування мислення «від випадку до випадку» та слабкої культури комунікації між аналітиками та оперативниками.

4. Технологічні – потреба в постійному оновленні обладнання та захисті даних в умовах стрімкого зростання обсягів цифрової інформації.

5. Освітні – дефіцит кадрів, здатних професійно володіти методами кіберрозвідки, та потреба в безперервному навчанні персоналу.

6. Етичні – ризики несанкціонованого копіювання або використання службової інформації працівниками аналітичних підрозділів.

Особливої уваги ці виклики набувають у контексті боротьби з колабораційною діяльністю. Кримінальний аналіз дозволяє ідентифікувати осіб, причетних до співпраці з окупаційною владою, встановлювати їхні зв'язки та фінансові транзакції.

ISSN 2786-6300 Print

Процес підготовки фахівців, здатних ефективно оперувати інструментарієм КА в умовах воєнного стану, вимагає перегляду змістового наповнення профільних дисциплін. Якість такої підготовки безпосередньо корелює зі стійкістю безпекового середовища та результативністю протидії злочинності в умовах збройного конфлікту. В умовах цифрової трансформації злочинності технічна компетентність стає «інтелектуальною зброєю» аналітика. Це передбачає не лише базове володіння IT-інструментами, а й глибоку експертизу в наступних сферах: вміння ідентифікувати цифрові сліди, аналізувати метадані та виявляти латентні зв'язки в соціальних мережах та месенджерах; навички обробки величезних масивів неструктурованої інформації за допомогою автоматизованих платформ (IBM i2, Maltego, Palantir тощо) для виявлення аномалій у кримінальному середовищі; оволодіння методами захисту інформації в умовах підвищеного ризику кібератак та несанкціонованого доступу до відомчих баз даних.

Аналітичні компетентності дозволяють фахівцю КА переходити від простої констатації фактів до побудови предиктивних моделей. В період воєнного стану це включає: здатність розпізнавати злочинні схеми на макрорівні (транснаціональна організована злочинність) та виконувати тактичні завдання щодо конкретних епізодів; використовувати алгоритми SARA (сканування, аналіз, відповідь, оцінка) для розробки сценаріїв розвитку криміногенної ситуації з урахуванням політичних та воєнних чинників; формувати обґрунтовані висновки для прийняття управлінських рішень, що дозволяє нейтралізувати терористичні загрози та акти саботажу ще на стадії їх планування.

Такий підхід забезпечує гнучкість правоохоронної системи, дозволяючи аналітику ефективно функціонувати в умовах обмеженого часу та високої інформаційної невизначеності.

В екстремальних умовах функціонування здатність аналітика до оперативної та об'єктивної оцінки обстановки в умовах дефіциту часу стає критичною детермінантою успіху. Професіограма сучасного фахівця КА повинна включати розвинені навички стресостійкості, що дозволяють зберігати когнітивну чіткість під значним психологічним тиском. До ключових психологічних атрибутів, що забезпечують адаптацію до кризових умов, ми відносимо: емоційну стабільність та здатність до збереження раціонального підходу в ситуаціях високої невизначеності; прогностичну інтуїцію та емоційний інтелект як вміння передбачати реакції суб'єктів кримінального середовища та моделювати превентивні стратегії.

Окрему увагу слід приділити етичному виміру. Робота з чутливою та конфіденційною інформацією вимагає від аналітика безкомпромісного дотримання прав людини та стандартів доброчесності. Професійна підготовка має бути спрямована на виховання здатності приймати етичні рішення в

ситуаціях, де баланс між ефективністю розшуку та безпекою громадян є надзвичайно тонким.

Ефективність функціонування підрозділів КА безпосередньо корелює з якістю комунікації та координації з іншими силовими структурами та міжнародними інституціями. В умовах воєнного стану аналітик трансформується з ізольованого дослідника в активного командного гравця, який забезпечує інтелектуальну взаємодію між національними та транскордонними правоохоронними органами.

З огляду на значні масиви даних, що підлягають опрацюванню, критично важливою є здатність до грамотної візуалізації результатів. Використання сучасних графічних та картографічних інструментів дозволяє перетворювати складні кореляції на зрозумілі аналітичні продукти, доступні для сприйняття особами, що приймають стратегічні рішення.

Подальша еволюція кримінального аналізу в Україні вимагає комплексного реформування за трьома напрямами:

1) впровадження програм підготовки на основі груп компетенцій, що інтегрують знання з кібербезпеки, предиктивної аналітики та OSINT-технологій. Навчання має бути максимально наближеним до практичних реалій воєнного часу;

2) міжвідомча інтеграція через подолання інформаційної ізоляції шляхом створення спільних аналітичних центрів та «фюжн-платформ» для оперативного обміну розвідувальними даними;

3) перехід до єдиної системи безпеки, де КА є інтегрованим елементом стратегічного моніторингу, а не допоміжною функцією.

Висновки. Узагальнення результатів проведеного дослідження дозволяє сформулювати концептуальні засади розвитку КА як стратегічного інструменту протидії злочинності в умовах воєнного стану. Встановлено, що в умовах воєнної агресії КА остаточно еволюціонував із допоміжної функції в стратегічну основу діяльності підрозділів Національної поліції України. Впровадження моделі ILP є безальтернативним шляхом переходу від реактивного реагування до проактивної превенції та нейтралізації гібридних загроз.

Обґрунтовано, що ефективність кримінального аналізу забезпечується синергією трьох підходів: системного (виявлення макроструктур злочинності), інформаційно-аналітичного (технологічна обробка Big Data та OSINT-даних) та ситуаційного (гнучка адаптація до конкретних кризових кейсів). Така трирівнева модель дозволяє правоохоронним органам долати інформаційну невизначеність та приймати виважені управлінські рішення.

Доведено, що «інтелектуальною зброєю» сучасного аналітика є інтеграція спеціалізованого програмного забезпечення (IBM i2, Maltego, Palantir тощо) з алгоритмами штучного інтелекту та предиктивної аналітики. Це дозволяє не

лише візуалізувати приховані зв'язки організованих злочинних груп, а й моделювати імовірну динаміку злочинності, зокрема в частині виявлення колаборaційної діяльності та кіберзагроз.

Визначено, що повноцінна реалізація потенціалу кримінального аналізу потребує розв'язання низки критичних завдань: нормативного закріплення дефініції КА у профільному законодавстві, подолання інституційної ізоляції підрозділів через створення спільних центрів синтезу даних та суворого дотримання етичних стандартів інформаційної безпеки.

Професійна підготовка аналітиків має базуватися на розгалуженій системі компетентностей, що поєднують глибоку технічну експертизу з розвиненим аналітичним мисленням та психологічною стресостійкістю. Тільки за умови формування кадрового потенціалу, здатного працювати в умовах екстремального дефіциту часу, кримінальний аналіз стане надійним фундаментом безпекового середовища держави.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці алгоритмів автоматизації кримінального аналізу на основі машинного навчання для виявлення латентних загроз національній безпеці та вдосконалення механізмів міжнародної аналітичної взаємодії в межах платформ Інтерполу та Європолу.

Література:

1. Тарасов Р., Хара А., Соколюк А., Кисельов А. О. Актуальні питання протидії кримінальним правопорушенням за допомогою використання кримінального аналізу під час воєнного стану. Universum. 2025. № 21. С. 121–128. URL: https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1966.

2. Гончарук О. М. Основні компоненти забезпечення ефективної діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 88, ч. 2. С. 355–363. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.48.

3. Дуфенюк О. М. Невирішені проблеми та нові виклики використання кримінального аналізу оперативними підрозділами Національної поліції. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 2. С. 993–1001. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.147.

4. Благоренко М. О., Клікін М. М. Використання кримінального аналізу в протидії колаборaційній діяльності. Universum. 2025. № 21. С. 500–506. URL: https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/2018/2046.

5. Шаєц Є. О., Лунгол О. М. Перспективи використання штучного інтелекту в проведенні кримінального аналізу. Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 14 квіт. 2023 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 422–424.

6. Бурангулов В. А. Сутність кримінального аналізу. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 4. С. 14–17. DOI: https://doi.org/10.32850/sulj.2023.4.3.

7. Лунгол О. М. Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців правоохоронної діяльності засобами інформаційних технологій. Наука і техніка сьогодні. 2022. № 7(7). С. 153–163.

8. Моца В. В. Теоретико-методологічні засади використання кримінального аналізу оперативними підрозділами правоохоронних органів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Вип. 73, ч. 2. С. 141–147. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.53.

References:

1. Tarasov, R., Khara, A., Sokoliuk, A., & Kyselov, A. O. (2025). Aktualni pytannia protydii kryminalnym pravoporushenniam za dopomohoiu vykorystannia kryminalnoho analizu pid chas voiennoho stanu [Current issues of countering criminal offenses using criminal analysis during martial law]. *Universum*, (21), 121–128.

2. Honcharuk, O. M. (2025). Osnovni komponenty zabezpechennia efektyvnoi diialnosti pidrozdiliv kryminalnoho analizu Natsionalnoi politsii Ukrainy [Main components of ensuring effective activity of criminal analysis units of the National Police of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo [Scientific Herald of Uzhhorod National University. Series: Law]*, 88(2), 355–363.

3. Dufeniuk, O. M. (2025). Nevyrisheni problemy ta novi vyklyky vykorystannia kryminalnoho analizu operatyvnymy pidrozdilamy Natsionalnoi politsii [Unresolved problems and new challenges of using criminal analysis by operative units of the National Police]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo [Analytical and Comparative Jurisprudence]*, (2), 993–1001.

4. Blahorenko, M. O., & Klikin, M. M. (2025). Vykorystannia kryminalnoho analizu v protydii kolaboratsiinii diialnosti [Using criminal analysis in countering collaboration activity]. *Universum*, (21), 500–506.

5. Shaiets, Ye. O., & Lunhol, O. M. (2023). Perspektyvy vykorystannia shtuchnoho intelektu v provedenni kryminalnoho analizu [Perspectives of using artificial intelligence in conducting criminal analysis]. *Aktualni pytannia diialnosti pidrozdiliv kryminalnoi politsii [Current issues of activity of criminal police units]*. Kropyvnytskyi, Ukraine: DonDUVS, 422–424.

6. Buranhulov, V. A. (2023). Sutnist kryminalnoho analizu [The essence of criminal analysis]. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys [South Ukrainian Law Journal]*, (4), 14–17.

7. Lunhol, O. M. (2022). Udoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv pravookhoronnoi diialnosti zasobamy informatsiinykh tekhnolohii [Improving professional training of future law enforcement specialists by means of information technologies]. *Nauka i tekhnika sohodni [Science and Technology Today]*, 7(7), 153–163.

8. Motsa, V. V. (2022). Teoretyko-metodolohichni zasady vykorystannia kryminalnoho analizu operatyvnymy pidrozdilamy pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy [Theoretical and methodological foundations of using criminal analysis by operative units of law enforcement agencies of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo [Scientific Herald of Uzhhorod National University. Series: Law]*, 73(2), 141–147.

Дата першого надходження статті до видання: 26.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.05.2026